

Byla C-339/23**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį****Gavimo data:**

2023 m. gegužės 30 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich (Lenkija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. balandžio 28 d.

Ieškovas:

Horyzont Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty

Atsakovė:

LC

Pagrindinės bylos dalykas

Ieškiny s dėl 41 177,24 PLN (apie 8 761 EUR) ir delspinigių priteisimo už atsakovės LC negražintą vartojimo kreditą

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos direktyvą 87/102/EEB 8 straipsnio išaiškinimas

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 267 straipsnis

Prejudicinis klausimas

Ar 2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinančios Tarybos

direktyvą 87/102/EEB 8 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad jame nustatyta kreditoriaus pareiga įvertinti vartotojo (kredito gavėjo) kreditingumą yra lygiavertė kitoms šioje direktyvoje nustatytoms pareigoms (visų pirma informavimo pareigoms, numatytoms 10 ir paskesniuose straipsniuose), todėl šios direktyvos 23 straipsnyje nurodytos sankcijos negali būti skirtingos, t. y. negali būti numatytos skirtingos teisinės pasekmės už kiekvienos iš šių pareigų pažeidimą atskirai.

Nurodytos Sąjungos teisės nuostatos

2008 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/48/EB dėl vartojimo kredito sutarčių ir panaikinanti Tarybos direktyvą 87/102/EEB: 8 straipsnio 1 ir 2 dalys ir 23 straipsnis

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (1964 m. balandžio 23 d. Civilinis kodeksas): 58 straipsnio 1, 2 ir 3 dalys, 481 straipsnio 1, 2, 2¹, 2², 2³ ir 2⁴ dalys

Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 r. (1964 m. lapkričio 17 d. Civilinio proceso kodeksas): 505⁴ straipsnis

Ustawa o kredycie konsumenckim z dnia 12 maja 2011 r. (2011 m. gegužės 12 d. Vartojimo kredito įstatymas): 9 straipsnio 1–4 dalys, 30 straipsnio 1 dalis, 31 straipsnio 1 ir 2 dalys, 32, 33 straipsniai, 45 straipsnio 1–5 dalys

Ustawa prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. (1997 m. rugpjūčio 29 d. Bankininkystės įstatymas): 70 straipsnio 1 ir 2 dalys, 78a straipsnis

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 2017 m. rugsėjo 28 d. atsakovė LC (vartotoja) su *Nest Bank S.A.*, kurio buveinė yra Varšuvoje, sudarė konsoliduoto kredito sutartį dėl 49 148,06 PLN (10 457 EUR) sumos.
- 2 Pagal kredito sutartį atsakovė įsipareigojo iki 2022 m. spalio 3 d. grąžinti paskolos sumą sumokėdama 60 vienodų mėnesinių įmokų ir sumokėti 7 323,06 PLN (apie 1 558 EUR) komisinį mokestį už paskolos suteikimą ir 8 365 PLN (1 779 EUR) sutartinių palūkanų už naudojimąsi paskolos suma, taikant 9,9 % metinę palūkanų normą (kintamąją palūkanų normą).
- 3 Dalis atsakovei suteiktos kredito sumos buvo panaudota kitam kreditui grąžinti. Likusi suma buvo panaudota vartojimo reikmėms.
- 4 Kredito sutartyje paaiškinta, kad: „Bendra kredito suma“ yra 33 460 PLN; „Bendra kredito kaina“ yra 29 113,16 PLN; „Bendra mokėtina suma“ yra

62 573,16 PLN. Atsakovės mokėtina mėnesinė įmoka buvo 1 042 PLN (apie 221 EUR).

- 5 Sutarties sudarymo metu atsakovė buvo pensininkė, be to, 0,5 etato dirbo. Kredito sutartyje atsakovė nurodė, kad jos vidutinės grynosios mėnesinės pajamos yra 1 755,62 PLN (apie 373 EUR), be to, ji gražindavo kitą kreditą, kurio įmoka buvo 320 PLN (apie 68 EUR).
- 6 Kredito sutartyje nebuvo nustatytas konkretus kredito gražinimo užtikrinimo būdas.
- 7 Kreditorius dėl negražinamo kredito pareiškė ieškinį dėl skolos gražinimo. Vėliau kreditoriaus teises perėmė ieškovas, įgijęs reikalavimą, dėl kurio pareikštas ieškinys, pagal reikalavimo perleidimo sutartį.
- 8 Pirmosios instancijos teismas patenkino ieškinį visa apimtimi ir išdavė mokėjimo įsakymą.
- 9 Dėl šio įsakymo atsakovė pateikė prieštaravimą, kuriuo prašė atidėti sprendimo vykdymą arba išdėstyti pagal mokėjimo įsakymą mokėtiną sumą dalimis.
- 10 Kol byla buvo nagrinėjama, atsakovė gražino dalį kredito, iš viso 25 928 PLN (apie 5 516 EUR).

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 11 Per 2020 m. birželio 16 d. teismo posėdį atsakovė patikslino prieštaravimus, teigdama, kad kreditorius sudarydamas sutartį neįvertino jos kreditingumo. Be to, ji pateikė kitų prieštaravimų, susijusių su sutarties nuostatų vertinimu dėl jų neleistinumo.
- 12 Ieškovas atsisakė ieškinio dalies dėl sumų, kurias atsakovė gražino, kol byla buvo nagrinėjama. Likusia dalimi ieškovas palaiko reikalavimą priteisti pagrindinę sumą ir delspinigius.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 13 Pagal Direktyvos 2008/48 8 straipsnio 1 dalį ir jos 28 konstatuojamąją dalį kreditorius privalo įvertinti vartotojo kreditingumą prieš sudarydamas kredito sutartį, visų pirma remdamasis pakankama vartotojo pateikta informacija. Ši pareiga, taip pat įtvirtinta Lenkijos vartojimo kredito įstatymo (toliau – VKĮ) 9 straipsnyje, padeda siekti bendrųjų direktyvos tikslų – užtikrinti, kad visi Bendrijos vartotojai naudotųsi aukštu ir vienodu jų interesų apsaugos lygiu, ir sudaryti palankesnes sąlygas kurti gerai veikiančią vidaus rinką vartojimo kreditų srityje.

14. Prie šių tikslų prisideda ir kita kreditoriams tenkanti našta, visų pirma direktyvos 5 ir 10 straipsniuose nustatyta informavimo pareiga.
15. Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo jurisprudenciją, tiek kredito gavėjo kreditingumo vertinimas, tiek kreditoriaus pareiga prieš sudarant sutartį informuoti kredito gavėją apie sutarties sąlygas ir jos sudarymo pasekmes yra ypač svarbūs vartotojui (žr. 2019 m. balandžio 21 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Radlinger*, C-377/14, EU:C:2016:283, 61 ir 64 punktus; 2021 m. birželio 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Ultimo Portofolio Investment (Liuksemburgas)*, C-303/20, EU:C:2021:479, 29 punktą; 2020 m. kovo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimo *OPR-Finance s. r. o.*, C-679/18, EU:C:2020:167, 21 punktą).
16. Kaip matyti iš byloje surinktų įrodymų, bankas neįvykdė savo pareigos įvertinti kreditingumą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, atsakovė neatitiko kredito gavimo sąlygų, nes nebuvo kreditinga. Palyginus visas vartotojos mėnesines pajamas ir kredito įmokos našta, buvo galima daryti išvadą, kad dėl mėnesinės įmokos grąžinimo kyla pavojus, kad vartotoja negalės užtikrinti savo pagrindinių egzistencinių poreikių. Be to, tokia atsakovės finansinė padėtis nebuvo laikina.
17. Pagal Direktyvos 2008/48 23 straipsnį valstybės narės nustato taisykles dėl sankcijų, taikomų už pagal šią direktyvą priimtų nacionalinių nuostatų pažeidimus, ir imasi visų priemonių, būtinų užtikrinti, kad jos būtų įgyvendinamos. Numatytos sankcijos turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios.
18. Perkeldamas Direktyvą 2008/48, Lenkijos teisės aktų leidejas nenustatė tinkamų sankcijų už pareigos patikrinti vartotojo, norinčio gauti vartojimo kreditą, kreditingumą pažeidimą. Kaip matyti iš Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-303/20, sankcijos už *Kodeks wykroczeń* (Nusižengimų kodeksas) 138c straipsnyje nustatytos pareigos patikrinti vartotojo kreditingumą pažeidimą nėra pakankamos. Šių trūkumų yra tiek VKĮ, tiek Bankininkystės įstatyme (toliau – BI).
19. Lenkijos civilinės teisės sistemoje numatyta nemažai sprendimų, leidžiančių taikyti sankcijas už privatinės teisės nuostatų pažeidimus. Vienas iš tokių sprendimų yra VKĮ 45 straipsnis, kuriame numatyta vadinamoji negrąžinamo kredito sankcija, be kita ko, už tai, kad kreditorius pažeidė jam tenkančią vartotojo informavimo pareigą. Vis dėlto ši nuostata taikoma tik griežtai joje išvardytiems pažeidimams, kurie neapima pareigos ištirti vartotojo kreditingumą pažeidimo.
20. Iki šiol Lenkijos teismų jurisprudencijoje vyravo nuomonė, kad pareigos patikrinti kreditingumą pažeidimas pagal VKĮ 9 straipsnį nesukelia jokių teisinių pasekmių, turinčių įtakos šalių sutartiniams santykiams. Vis dėlto, atsižvelgiant į ligšiolinę Teisingumo Teismo jurisprudenciją, tokia prielaida yra nepriimtina.

- 21 Kadangi VKĮ 45 straipsnyje aiškiai neaptariamas pareigos patikrinti vartotojo kreditingumą pažeidimo klausimas, pirmiausia reikėtų ieškoti kitų nuostatų, kurios leistų priimti sprendimą, atitinkantį Direktyva 2008/48 siekiamus tikslus. Tokia norma galėtų būti Civilinio kodekso (toliau – CK) 58 straipsnio nuostata, numatanti pačią griežčiausią sankciją, t. y. teisinio sandorio negaliojimo sankciją. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad ši nuostata gali būti taikoma ir dėl pareigos patikrinti vartotojo kreditingumą pažeidimo.
- 22 Nors sankcijų režimo pasirinkimas paliekamas valstybių narių diskrecijai, pasirinktas režimas turi užtikrinti, kad būtų pasiekti šio prašymo 13 punkte nurodyti bendrieji Direktyvos 2008/48 tikslai.
- 23 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar, jei verslininkui nustatytos pareigos, kuriomis siekiama Direktyvos 2008/48 8 ir 10 straipsniuose nurodytų tikslų, yra lygiavertės, tai reiškia, kad atitinkamos valstybės narės taikomos sankcijos, apie kurias kalbama Direktyvos 2008/48 23 straipsnyje, už atskirus pažeidimus gali būti skirtingos.
- 24 Kadangi sprendimo byloje C-303/20 35 punkte Teisingumo Teismas nurodė teismo diskrecijos taikymo srityje apimtį, ypač parenkant priemonę, atitinkančią konstatuoto pareigos pažeidimo sunkumą, kyla klausimas, ar reikia daryti išvadą, kad ši priemonė turi būti lygiavertė sankcijoms, numatytoms už kitų pareigų, kylančių iš nuostatų, priimtų perkeliant Direktyvą 2008/48, pažeidimus.
- 25 Ar Direktyvos 2008/48 8 straipsnyje (VKĮ 9 straipsnyje arba BĮ 70 straipsnyje) numatytos pareigos pažeidimo atveju gali būti taikoma griežtesnė arba švelnesnė sankcija nei sankcija, numatyta, pavyzdžiui, už direktyvos 10 straipsnyje numatytos informavimo pareigos pažeidimą? Ar nacionalinėje teisėje numatytos sankcijos lygiavertiškumo vertinimo diskrecijos apimtis paliekama išimtinai nacionalinei teisei, ar tai yra direktyvoje nustatytų pareigų lygiavertiškumo vertinimo pasekmė?
- 26 Išdėstytos abejonės tampa realios šioje byloje. Pritaikius CK 58 straipsnio sankciją, sutartis tampa negaliojanti, todėl visos jos nuostatos šalių nebesaisto. VKĮ 45 straipsnio sankcija atvirkščiai – nelemia negaliojimo, tačiau leidžia neskaičiuoti vartotojui delspinigių ir kitų kredito išlaidų.
- 27 Vis dėlto, kaip paprastai pripažįstama praktikoje, negražinamo kredito sankcija neapima sankcijų dėl sutartinių delspinigių už vėlavimą įvykdyti mokėjimo prievolę. Tai reiškia, kad taikant VKĮ 45 straipsnį delspinigiai už vėlavimą įvykdyti mokėjimo prievolę bus nustatomi remiantis sutartimi (ir šiuo atveju sudarys 24,50 % per metus), o sankcijos pagal CK 58 straipsnį taikymo atveju delspinigių skaičiavimo griežtumas bus kildinamas iš įstatymo (tuomet delspinigiai sudarys 12,25 % per metus).
- 28 Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad iki šiol Teisingumo Teismo jurisprudencijoje nebuvo suabejota nė vienos iš šių

sankcijų veiksmingumu, proporcingumu ar atgrasomuoju poveikiu pagal Direktyvos 2008/48 23 straipsnyje nustatytus kriterijus.

- 29 Vis dėlto reikia pabrėžti, kad Teisingumo Teismo nagrinėtos bylos dėl šių sankcijų taikymo yra susijusios su įvairių valstybių narių nacionalinėmis teisės sistemomis, o valstybės šiuo atžvilgiu naudojasi savo autonomija. Šiaip ar taip, neaišku, ar toks sankcijų skirtumas pagal Direktyvos 2008/48 23 straipsnį laikytinas leistinu pagal vienos valstybės nacionalinę teisę, kai šioje direktyvoje numatytos pareigos turi būti vertinamos kaip lygiavertės, t. y. kaip tokios, kurios yra panašaus pobūdžio ir kuriomis siekiama tų pačių tikslų.
- 30 Siekdamas užtikrinti, kad sankcija atitiktų Direktyvos 2008/48 23 straipsnyje nustatytus kriterijus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į tai, kad dabartinis teisinis reguliavimas nėra nei pakankamai tikslus, nei aiškus, ir kad eilinis vartotojas, neturintis pakankamai teisinių žinių, yra nepakankamai pajėgus jį įvertinti.
- 31 Dėl kelių sankcijų koegzistavimo nacionalinėje teisėje ne tik tampa neaiškus ir netikslus teisinis pagrindas ginti teises pagal Sąjungos teisę, todėl sumažėja jų veiksmingumas (*effet utile*), bet ir, svarbiausia, atsiranda skirtumų, susijusių su sankcijų už pareigų pagal vieną Sąjungos teisės aktą, t. y. Direktyvą 2008/48, nevykdymą, proporcingumu.
- 32 Gavęs Teisingumo Teismo atsakymą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas išsiaiškina, ar sankcijų įvairovė (pirmiau aprašyta prasme) yra leistina tais atvejais, kai pažeidžiamos Direktyvoje 2008/48 nustatytos pareigos. Vis dėlto šis teismas nori pabrėžti, kad jam svarbus ne patarimas, kurią nacionalinės teisės nuostatą taikyti, bet, jei Teisingumo Teismas manytų, kad tai tikslinga, Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimas pirmiau nurodyta apimtimi.
- 33 Teisingumo Teismas dar nėra priėmęs sprendimo dėl prejudiciniame klausime iškeltų klausimų. Atsakymas į šį klausimą turės tiesioginės įtakos šios bylos baigčiai, t. y. tinkamų (atsižvelgiant į Direktyvos 2008/48 23 straipsnio kriterijus) pasekmių bankui neįvykdžius pareigos įvertinti vartotojo kreditingumą vertinimui, ypač vertinant sankcijų veiksmingumą, proporcingumą ir atgrasomąjį poveikį.